

Príčinou vzniku polyonymie chotárnych názvov je ich najslabšia štandardizovanosť spomedzi všetkých druhov toponým¹. Štandardizovanosť (ustálenosť) názvu nesúvisí s vekom, ale s dôležitosťou toponyma (napr. pri orientácii, vymedzení určitého územia a pod.). Chotárne objekty sú špecifické tým, že reprezentujú hospodárske objekty, ktoré človek ustavične pretvára, využíva, mení ich tvar, charakter. Činnosť človeka sa môže odraziť pri vzniku nového pomenovania (napr., ak zúrodni ladom ležiacu pôdu, môže sa v názvoch vyskytnúť pôvodný stav pôdy a v novom pomenovaní druh plodiny, ktorá sa tam pestuje).

Chotárne objekty bývajú predmetom kúpy alebo dedičstva. V takomto prípade prvotný názov môže byť apelatívneho pôvodu a druhotný vzniká podľa osobného mena majiteľa (*Mokra poľaň* – *Bombová* (MH), *Do vrchu* – *Miškova polianka* (MH), *Baňiská* – *Šajtarka* (MH), *Brezini* – *Tarčova* (MH)).

Ďalšou príčinou vzniku polyonymie môže byť uprednostnenie určitého motivačného faktora. Jednej lokalite revúckeho chotára zodpovedajú tri názvy: *Káre* – *Križnia cestí* – *Rúdňia cestí*. Prvé pomenovanie bolo motivované charakterom cesty (prudké zákruty), druhé polohou objektu (cesta križuje dva chotáre) a tretie charakterom/účelom cesty (cesta slúžila na dovoz železnej rudy zo Železníka do Revúcej).

Nezanedbateľnou príčinou vzniku polyonymie chotárnych názvov je aj jazyková úspornosť – vznikajú tak eliptické alebo univerbizované formy pomenovaní (Krško, 1994, s. 20).

V súbore všetkých troch spomínaných obcí sa vyskytlo 37 polyonymických objektov, z ktorých 28 malo 2 názvy, 7 objektov bolo pomenovaných 3 rôznymi menami a 2 objekty mali 4 názvy. Na základe tejto vzorky sme zistili, že nové pomenovania pre istý onymický objekt môžu vzniknúť 5 spôsobmi:

1. Pri vzniku nového pomenovania sa mení onymizované apelatívum. Takto vznikli názvy v Revúcej: *Prialoh* (z apelatíva *prialoh* – zúhorená, neobrobená zem (Orlovský, 1982, s. 267), objekt sa nachádzal za mestom) – *Jermošisko* (z apelatíva *jermok* – jarmok, konali sa tu trhy s hospodárskymi zvieratami) – *Rajčula* (z apelatíva *rajčula* – na jarmočnisku vyhradené miesto pre kone (Orlovský, 1982, s. 277)). Zmena onymizovaného apelatíva často súvisí s úpravou a využitím objektu. Takéto prípady sme zaznamenali v Mu-

¹ Najpevnejšiu štandardizáciu majú názvy dôležitých riek (*Váh, Hron, Dunaj...*), názvy osád (polyonymia vzniká len pri úradnom premenovaní, napr. *Bačovany* – *Partizánske, Telgárt* – *Švermovo...*) a oronymá (výnimkou je možno len najvyšší slovenský štít – *Gerlachovský štít*, ktorého názvy je možno len najvyšší slovenský štít – *Gerlachovský štít*, ktorého názvy sa neustále menili podľa politickej a spoločenskej situácie; pôvodný názov *Kessel* sa zmenil na *Štít Franca Jozefa*, neskôr na *Štít legionárov*, potom na *Gerlachovský štít*, r. 1946 na *Stalnov štít* a po odhalení stalinistického kultu osobnosti opäť na *Gerlachovský štít*).

rárskej Hute v pomenovaniach *Čerchla* – *Košariska*. Názov *Čerchla* pochádza zo slovesa *črchliť* – lúpať kôru stromu, ktorý následkom toho vyschne (HSSJ, I., s. 224) – išlo o prvotné získanie pôdy. Názov *Košariska* pochádza z apelatíva *košar* – ohrada pre ovce (Orlovský, 1982, s. 144) – na pôvodne zalesnenej pôde postavili košiar pre ovce. Postupná úprava a využitie objektu sa premietlo aj do názvov *Urbarski les* – *Pustki* – *Kopaň* (MH). Pôvodný les, ktorý patril do urbára obce, bol vyrábaný, potom pôda nebola obrábaná (pustla), neskôr sa začala obrábať kopaním. Týmto spôsobom vznikajú aj nové názvy, v ktorých je obsiahnuté meno majiteľa tohto objektu: *Do vrchu* – *Miškova polianka* (MH).

2. Mení sa lexéma niektorého člena pri viacčlennom názve, pričom nový názov má počet členov zachovaný. Takto vznikli pomenovania v revúckom chotári *Druhí hon* – *Postrední hon* – *Druhia polo* a *Druhá ulica* – *Druhí ret*.

3. Nastáva univerbizácia pomenovania (porovnaj Horecký – Buzássyová – Bosák a kol., 1989; Odaloš, 1994):

a) Chotárne názvy, ktoré vznikajú univerbizáciou – deriváciou, sa spomedzi spomínaných obcí vyskytujú najmä v Revúcej a Revúčke. Zo súboru polyonymických názvov je však univerbizovaných len sedem. Keďže ide o pomenovania podľa pôvodného majiteľa, môžeme z diela B. Ilu (1944, 1946) zistiť výskyt osobných mien, podľa ktorých vznikli takéto chotárne názvy. Zistili sme, že univerbizované názvy bez svojho (predpokladaného) plného pendantu sú staršie ako polyonymické objekty: *Bodnárka* (RV) – podľa majiteľa Bodnára (meno sa vyskytuje r. 1686), *Kušniariška* (RV) – meno Kusnjer sa vyskytlo r. 1636, *Profantka* (RV) – meno Prophant sa spomína r. 1603. Oproti pomenovaniam objektu *Árvaiho lúka* – *Árvaiška* – *Za Laca* – *Poza Laca* (RV) Primárny názov (*Árvaiho lúka*) je podľa rodného mena majiteľa. Meno Árvai spomína B. Ila až r. 1828; jeden z informátorov uviedol, že majiteľ sa pôvodne volal Kukla a toto meno si zmenil/pomaďarčil na Árvai.

b) Pri univerbizácii substantivizáciou je základom pomenovania hlavné prídavné meno, napr. *Hrbálóskia doľinki* – *Hrbálóskia* (RVČ), *Valentóskia doľinki* – *Valentóskia* (RVČ), prípadne iný tvar, napr. *Štengerauš doľina* – *Štengerauš* (RV). Niekedy pri takomto druhu univerbizácie dochádza aj ku zmene rodu, napr. *Banskí vršok* – *Banská* (RV).

c) Pri univerbizácii elipsou sa v základe pomenovania nachádza syntakticky nadradený člen viacslovného pomenovania – podstatné meno a komunikačne nadbytočné časti pomenovania sa elidujú, napr. *Velki gruň* – *Gruň* (MH), *Ilusá doľina* – *Doľina* (MH).

d) Vyskytuje sa aj univerbizácia metonymiou, napr. *V doľine* – *Doľina* (RV), *Pri konkvikte* – *Konkvikt* (RV), *Za mašó* – *Maša* (RV).

Domnievame sa, že univerbizované názvy typu *Kurucka* sú sekundárne pomenovania, ktoré sa tvoria z primárnych pomenovaní pomocou medzistup-